

คนต่อเรือ

เปอร์นูลิส ยูวารา

- ๑ -

ตะวันสีหมากสุกกำลังทิ้งดวงลับหายไปกับท้องทะเลอันวิ้งว้าง ชาวบ้านปะเสยาวอที่มีอาชีพจับปลา ต่างนำเรือกอกและติดเครื่องยนต์หางยาวออกหาปลาตามกิจวัตร พวกที่เป็นช่างต่อเรือกอกและต่างเลิกงานเตรียมตัวกลับบ้าน

ชื่อแมมองเรือที่เขาสร้างขึ้นมาด้วยความภาคภูมิใจ มันเป็นเรือกอกและที่สง่างามไม่ว่าจะเป็นรูปทรงหรือสีสนั โดยเฉพาะหัวเรือและท้ายเรือชนิดผางคองทำท่าย คนต่อเรือวัยกลางคน

ยังนึกถึงเปาะเยะ พ่อเฒ่าซึ่งเป็นนายช่างมีชื่อเสียงของปะเสยาวอที่ล่วงลับไปแล้ว ท่านไม่ได้เรียนมาจากสำนักใด แต่ได้ถ่ายทอดศิลปะการต่อเรือให้แก่ลูกศิษย์มาอย่างต่อเนื่อง

“แกต้องเป็นช่างต่อเรือที่มีชื่อเสียงในวันหน้า” เปาะเยะเคยบอกเขาด้วยความมั่นใจ “ແถมวาครูปได้สองมืออย่างนี้ ใครจะสู้แกได้เล่าชื่อแม่”

คำชมของพ่อเฒ่าที่นับว่าถูกต้อง เพราะเขาวาดได้ทั้งมือซ้ายและมือขวา และวาดได้พร้อม ๆ กันในเวลาเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นลายไทย ลายมลายู

โดยไม่จำเป็นต้องใช้ดินสอร่างแบบให้เสียเวลา เพียงหยิบพู่กันจุ่มสีแล้วบรรเลงลงไปก็หัวเรือจนถึงท้ายเรือ สามารถเนรมิตภาพพญานกมาเกาะชูรอพญาครุฑ และพญาวายุบุตรให้เห็นทิวโลดแล่นไปกับเรือกอกและอย่างมีชีวิตชีวา

เรือกอกและลำที่ต่อเสร็จและตกแต่งลวดลายสีสนัเรียบร้อยในวันนี้ เขาได้รับว่าจ้างมาจากปากานายหน้าซึ่งเดินทางมาจากตลาดปัตตานีเมื่อเดือนก่อน และยังจำคำพูดของปากาได้ดีว่า “ให้เสร็จตามสัญญาละชื่อแม่

เจ้านายจะนำไปแสดงเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ราคาตั้งสองหมื่นเชียว ลดให้สักหมื่นแปดไม่ได้หรือ?”

คนต่อเรือสั้นสี่ระยะ “ราคาไม้เวลานี้แพงมาก และต้องไปซื้อถึงเรือเสาะ เชียงเขาบูโดโน้นแน่ะ ราคาที่วางจ้างก็เป็นกันเองมากแล้วครับ”

บากายิ้มที่มุมปาก “ถ้าอย่างนั้นวางมัดจำไว้สักห้าพัน ความจริงเจ้านายไม่ได้ฝากเงินมัดจำไว้เลย ผมตั้งใจจะช่วยท่านมากกว่า”

“เงินห้าพัน ไม้พอซื้อไม้เลยครับ” ซือแม่ว่า “เอาเถอะเพื่อเห็น

แก่พวกเราด้วยกัน ผมจะเอาแค่นี้แต่อย่าลืมนะเมื่อต่อเรือเสร็จแล้ว ผมต้องได้รับเงินค่าจ้างทั้งหมด”

“แน่นอน ซือแมไปพบผมที่บ้านได้เสมอ” นี่คือประโยคสุดท้ายที่นายหน้าจากไปในวันนั้น

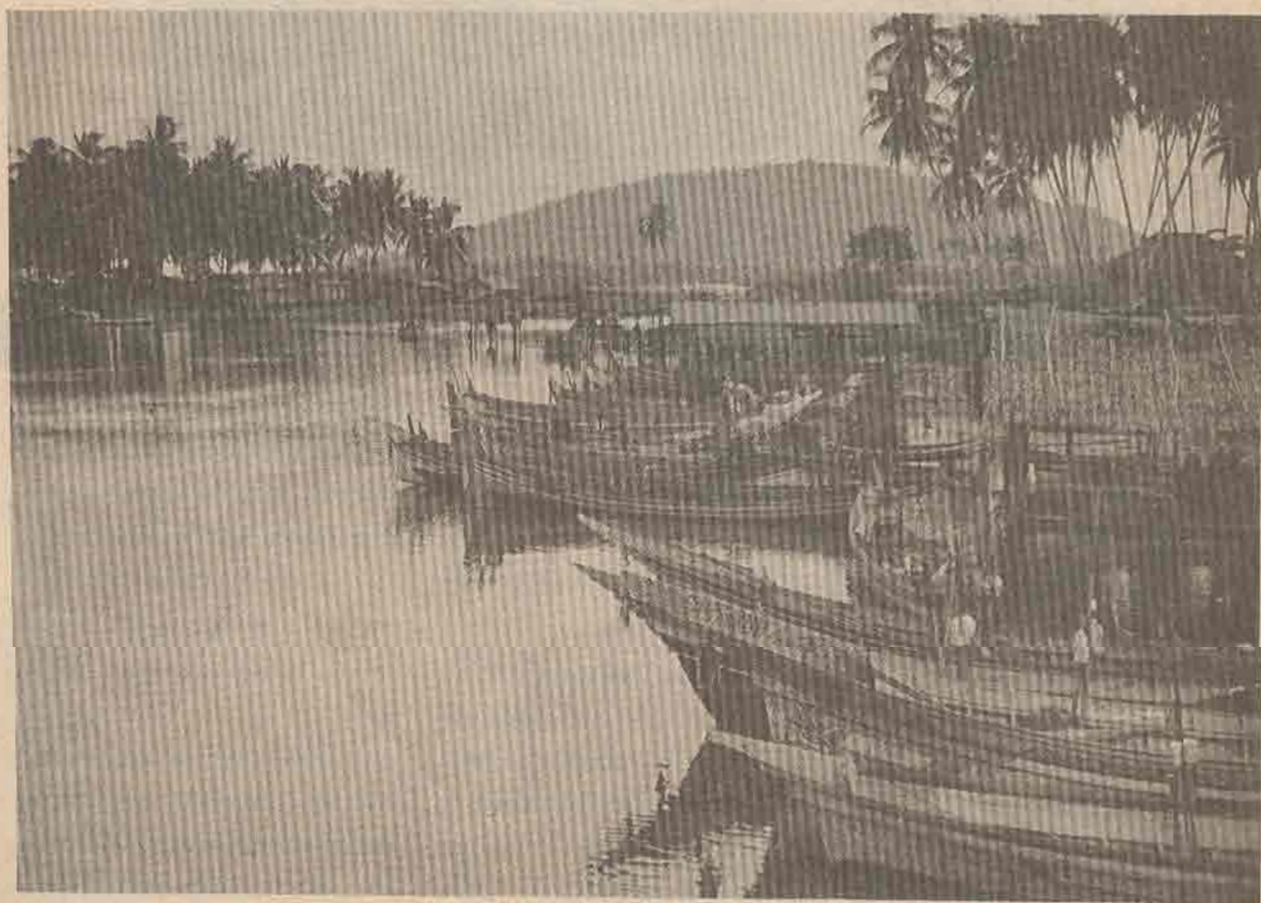
- ๒ -

คนต่อเรื่อนี้ก็ถึงวันที่เขาและสะมาแอผู้ช่วยเดินทางไปพบพ่อค้าไม้เพื่อซื้อไม้จื่องาหรือไม้ตะเคียนที่เชียงเขาบูโด กว่าจะเลือกได้แผ่นงาม ๆ ก็กินเวลาร่วม 2-3 วัน เมื่อนำมาถึงบ้านแล้วก็

ช่วยกันทำไม้ประกอบเรือ เช่นตัดไม้ถูตะให้โค้งงอและวางซ้อนลงบนไม้หมอนเรือเรียกไม้ดูนะเพื่อทำเป็นกราบเรือสองด้าน ต่อมาก็วางไม้กงหรือกระดูกงู พยายามตกแต่งไม่ให้โค้งพอดีกับความกว้างของลำเรือ

พ่อเฒ่าเปาะเยะเคยบอกเขาว่า “ไม้กงหรือไม้กระดูกงูเหมือนโครงกระดูกของเรา ถ้าไม่แข็งแรงก็ใช้ได้นาน”

ซือแมยังจำเสมอว่าเปาะเยะสอนให้เขาใช้ซาเส้าหรือตะปูไม้แทนตะปูเหล็ก ท่านบอกว่าตะปูเหล็กขึ้นสนิม

ง่าย เรือเร็ว

ลมทะเลใกล้ค่ำพัดพาความชุ่มฉ่ำให้ชื่อแม่มดถึงเงินค่าจ้าง ที่จะเดินทางไปรับจากภากาในวันพรุ่งนี้ ก่อนจะกลับบ้านเขาได้สั่งสะมาแอะว่า

“ตรวจดูส่วนหัวเรือให้ดีนะ ตรงจางปิงและบางรู้สึกว่ายหลังลวม ๆ อยู่ และที่ท้ายเรือตรงรอยแอะและขางอใช้ได้ดีแล้ว”

จางปิงและบางที่ชื่อแม่มดพูดถึง คือส่วนประดับสำหรับปิดช่องหัวเรือและที่บางใช้เชวนตะเกียงได้ด้วย ส่วนรอยแอะเป็นที่ผูกหางเสือและขางอเดิมใช้เป็นที่วางเสาไฟ ปัจจุบันทำไว้เพื่อความสวยงาม

- ๓ -

ใกล้ค่ำวันนั้น เมื่อชื่อแม่มดกลับมาถึงบ้าน เขารู้สึกแปลกใจทำไมบ้านช่องมืดมัวและเงียบเชียบวังเวง

เมื่อจุดตะเกียงแล้ว เขามองเห็นร่างเม็ยรกันนอนอยู่บนเสื่อเก่า ๆ ข้าง ๆ มีกาน้ำร้อนและชองชาแก้วโรคลมที่ซื้อจากตลาดสาขบุรีเมื่ออาทิตย์ก่อน

“แคะไม้สพายหรือแอะเซาะห์” พุดพลางเอามือจับที่หน้าผากหญิงวัยกลางคนซึ่งมีใบหน้าซีดเซียว

แอะเซาะห์พยักหน้า “อาแบหุงข้าวกินเถอะ ปากกอดันขมไปหมด กินอะไรไม่ลงหรอก”

“พรุ่งนี้จะพาไปโรงพยาบาล หมู่นี้แคะเป็นลมบ่อย ปล่อยไว้ไม่ได้แน่ดูอย่างลีเซาะห์เม็ยยูชะห์นี่ก็ว่าเป็นไข้ธรรมดา พอไปตรวจกลายเป็นมะเร็งจนรักษาไม่หาย”

“อาแบจะเอาเงินค่ารักษาแพง ๆ มาจากไหนกัน?” เสียงคนไข้พูดแผ่วเบา

“พรุ่งนี้รวย” คนต่อเรือมอง

หน้ากรรยา “ค่าจ้างหมื่นห้าโงละ พรุ่งนี้เตรียมตัวไปโรงพยาบาลฝรั่งที่ตลาดสาขบุรี และมีอะไรจะให้ซื้อหาเกือบออกมาเถอะ”

คนไข้ไม่ตอบ สายตาของนางค่อย ๆ ปิดสนิท จิตใจแอะเซาะห์ขณะนั้นมีความยินดีและดีใจ ไม่ต่างจากสามี

ก่อนศึกคืนนั้น ชื่อแม่มดนอนไม่หลับ เพราะเขาเป็นห่วงแอะเซาะห์อาการไข้ของนางไม่ทุเลาลง แอะมีอาการไอและหอบถี่ขึ้น ยาสี่หมพุ่มืดสุดท้ายพอช่วยคนไข้ได้นอนหลับเมื่อฟ้าสว่าง

- ๔ -

ก่อนออกจากบ้านเช้าวันนั้น ชื่อแม่มดนำกำชับผู้ช่วย “สะมาแอะช่วยดูแอะเซาะห์ให้ดีนะ ก่อนที่ยังจะมารับไปรักษาที่โรงพยาบาล

ช่างต่อเรือซ้อนท้ายจักรยานยนต์สองล้อรับจ้างออกจากปะเสยวอแล้วโดยสารรถประจำทางสาขบุรี-ปิดคานี้ ตรงไปยังจุดหมายอย่างร้อนรน

บ้านของภากาอยู่ในตลาดปิดคานี้ มีรั้วรอบขอบชิดสวยงาม บริเวณบ้านมีไม้ดอกไม้ประดับหลากสี เพิ่มความสว่างงามให้แก่บ้าน ซึ่งก่อสร้างเป็นตึก 2 ชั้น ห้องรับแขกตกแต่งหรูหรา จนกระทั่งผู้เป็นแขกไม่กล้านั่ง

“เชิญนั่งซิชื่อแม่ม” บากาพูดด้วยเสียงดังฟังชัดถ้อยชัดคำ

“ขอบคุณครับ” ช่างต่อเรือพูดพร้อมกับนั่งลงอย่างช้า ๆ

เจ้าของบ้านมองผู้มาเยือนอย่างรู้ความใน “เรื่องคงเสร็จแล้วสินะ”

“ครับ ผมเลยมารับค่าจ้างด้วย”

“ค่าจ้าง!” ชายร่างอ้วนศีรษะเถิกอุทาน “ตายจริงผมลืมส่งข่าวไปให้ชื่อแม่มทราบ เจ้านายที่สั่งให้ทำเรือเขาย้ายไปกินตำแหน่งชั้นสูงที่กรุงเทพฯ เมื่ออาทิตย์ที่แล้วนี่เอง”

ชื่อแม่มดถึงกับนั่งอึ้งกับข่าวที่เขาไปคาดคิด

เจ้าของบ้านพูดต่อ “เสียใจจริง ๆ เอาไว้ให้ผมพูดกับเจ้าหน้าที่คนใหม่ ได้ข่าวว่าสนใจเรื่องของพื้นบ้านเหมือนกัน อยากรู้ก็ช่วยเก็บเรือไว้ก่อน ผมจะส่งข่าวไปให้ทราบอีกครั้ง”

นายหน้าพูดป้องกันตัวเองอีกว่า “ผมเองตอนนี้การเงินขอบเขยเหลือเกิน การค้ามีแต่ทรกกับทรุด แต่เมื่อก่อนหน้านั้นผมจะซื้อเสื่อเองไม่ต้องให้ชื่อแม่มดต้องลำบากลำบาก นี่ถ้าฟ้องร้องกันผมจะเอาเงินที่ไหนมาเสียด่าปรับละครับ”

ชื่อแม่มดกลับมาบ้านเสมือนร่างที่ไร้วิญญาณ เขาเป็นห่วงแอะเซาะห์ยิ่งกว่าห่วงสิ่งใดในขณะนี้

เขาพบสะมาแอะที่สะพานปากทางเข้าหมู่บ้าน

“แอะเซาะห์เข้าโรงพยาบาลแล้ว” เพื่อนรุ่นน้องรายงาน “เงินรออาแบอยู่ก็ไม่รอดแน่ พวกเราช่วยกันหามาไปโรงพยาบาลมิชชัน”

ชื่อแม่มดยังนั่งอึ้ง สะมาแอะพูดต่อไปว่า “อาแบไม่ต้องห่วงเรื่องค่ารักษาหรอกนะ พวกเราช่วยกันคนละเล็กละน้อย คิดว่าพอจะสู้กันได้ อาแบซ้อนท้ายรถเถาะผมจะนำไปพบแอะเซาะห์และพวกเรา”

สะมาแอะสะตาร์ทรถจักรยานยนต์ทันที ผ่านตลาดสาขบุรีมุ่งหน้าไปยังโรงพยาบาลมิชชันนารีอย่างรวดเร็ว •

ของฝากจากศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้

เรื่องที่ ๓ ดาระ

"นายสน แก้วตัน"

"ดาระ" เป็นศิลปะการแสดงประเภทรำราชานิดหนึ่ง ซึ่งนิยมแสดงในหมู่บ้านน้องชาวไทยนับถือศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล เล่ากันว่า "ดาระ" มีถิ่นกำเนิด ณ หมู่บ้านเล็กๆ ในเมือง "สัมมาระตนเมาะห์" ประเทศซาอุดีอาระเบีย และเข้ามาสู่ประเทศไทยทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านประเทศมาเลเซียโดยพ่อค้าวานิชและนักท่องเที่ยวสมัยนั้น ดาระเป็นที่รู้จักของชาวจังหวัดสตูล เมื่อประมาณ ๓-๔ ชั่วอายุคนมาแล้ว ถิ่นที่นิยมเล่นดาระกันมากคือเขตอำเภอเมืองสตูล (สมัยนั้น) คือที่ตำบลเประ และตำบลควมโโดน

ดาระเมื่อครั้งอดีตนั้น ชาวบ้านนิยมแสดงกัน หลังจากผ่านงานหนัก

มาตลอดวัน หรือตลอดหน้าทำนาทำไร่ โดยได้จัดงานรื่นเริงกันด้วยรำราชาดาระ ปัจจุบันศิลปะการแสดงประเภทนี้ นิยมแสดงในงานมงคลต่างๆ ของชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานมงคลสมรส กล่าวกันว่างานใดมีดาระงานนั้นนับว่าเป็นงานใหญ่ทีเดียว

ทำรำดาระมีทั้งหมด ๔๔ ท่า แต่ละท่าจะรำรำไปตามเนื้อร้องของเพลงแต่ละเพลง ทำรำในยุคแรก ๆ ที่ประเทศซาอุดีอาระเบียมันได้รับการยืนยันว่าใช้นั่งรำกันบนเบาะ ต่อมาเมื่อดาระเข้าสู่ประเทศไทย ทำรำจึงได้เปลี่ยนจากทำนั่งมาเป็นยืน และนั่งสลับกันไป

สำหรับเนื้อร้องเพลงประกอบทำรำจะบอกเล่าถึงเรื่องราว โดยการรำนั้นจะบ่งบอกออกมาเป็นลักษณะท่าทาง

ไปด้วย และบทเพลงที่ร้องนั้นจะเริ่มตั้งแต่การคารวะ โดยการเอ่ยนามพระผู้เป็นเจ้า การคารวะตำนานเปรี๊าะ จนถึงบทเพลงเกี่ยวกับชีวิตเพื่อเป็นการปลุกใจ

ผู้แสดงดาระมีจำนวนเป็นคู่ ๆ โดยไม่จำกัด ถ้ามากคู่จะดูสวยงาม บุคแรกมีผู้รำเป็นชายทั้งหมดโดยการแต่งกายเป็นผู้หญิง ระยะเวลาจนถึงปัจจุบันมีผู้รำเป็นชายจริงหญิงแท้

ผู้รำดาระแต่งกายอย่างไทยมุสลิมพื้นบ้าน คือผู้ชายสวมหมวกไม่มีปีก เรียกตามภาษาถิ่นสตูลว่า "กะเบ็ยะ" สวมเสื้อคอตั้งแขนยาว ผ้าครึ่งอก เรียกว่าเสื้อตะโละบลาเงา และนุ่งโสร่ง ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อทรงกระบอก เรียกเสื้อกะบายา เป็นเสื้อเข้ารูปปิดสะโพก ผ่าอกตลอด ดิดกระดุมทองเป็นระยะ นุ่งผ้าโสร่งปาเต๊ะขาวกรอมเท้า และมีผ้าบาง ๆ กลุมไหล่

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำมีเพียงอย่างเดียวคือ กลองรำมะนา ในขณะหนึ่ง ๆ มีกลองรำมะนา เพียง ๔ ใบ หรือมากกว่านั้นและใช้ผู้ตีหรือลูกคู่เพิ่มมากขึ้น ผู้ตีหรือลูกคู่จะเป็นผู้ร้องเอง

ตัวอย่างเพลงที่นิยมใช้แสดง

๑. คาเบะงาจะ ๒. เฮสารามี ๓. ซิปัดดาสิกันตง ๔. ฮอบาสารอมมาเล ๕. อีลาโอกลดัม ๖. นียา-คูนเนีย ๗. ฮยตามี ๘. ซามีสตา (เพลงไหว้ครู)

ปัจจุบันดาระก็มีลักษณะอย่างศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั่วไป คือไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ เพราะอิทธิพลของศิลปะการแสดงสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ ผู้แสดงดาระนั้นเล่าก็เป็นผู้สูงอายุรอรับการสืบทอดให้แก่อนุชนผู้สนใจทุกคน •